

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 82
van **JAN PEUMANS**
datum: 23 oktober 2017

aan **JOKE SCHAUVLIEGE**
VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

Zandontginning Limburg (Donderslagheide, Meeuwen-Gruitrode) - Stand van zaken

De zandontginning in Limburg is steeds een gevoelig thema geweest. Tijdens de plenaire vergadering van 13 april 2016 stelde parlementslid Daenen reeds een actuele vraag over de mogelijke ontginning van het Kaulillerbos in Bocholt. Op hetzelfde moment verscheen in de media een gelijkaardig dossier, namelijk de zandontginning op de Donderslagheide in Meeuwen-Gruitrode. Beide locaties beschikken over waardevolle natuur.

In 2006 kwam de Donderslagheide voor het eerst in het vizier van het Bijzonder Oppervlakedelfstoffenplan (BOD) "Zand in Limburg". Er werd een studie gedaan, waaruit meerdere negatieve adviezen voortvloeiden. In 2010 werd de vorm van BOD's echter afgeschaft, en besloot men "delfstoffennota's" te gaan gebruiken.

In de mededeling aan de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 suggereerde de bevoegde minister dat er tekorten zouden zijn om de zandbevoorrading op middellange termijn veilig te stellen en dat het aldus noodzakelijk is in bijkomende ontginningsgebieden te voorzien voor de bevoorrading van Vlaamse primaire zanden.

De vorige Vlaamse Regering besliste daarop een planproces op te starten om de bevoorravingsverzekering van zand op middellange termijn te garanderen. Het ging om de cluster "Donderslagheide Oost" (Meeuwen-Gruitrode) en "Grote Heide Noord & West" (Opglabbeek). In deze startbeslissing is heel duidelijk aangegeven dat het planproces moet kaderen in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het provinciaal structuurplan Limburg en afgestemd moet worden met het afbakeningsproces voor de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur (AGNAS).

1. Welke argumenten hanteerde de minister in 2013 om te komen tot de conclusie dat het noodzakelijk is in bijkomende zandontginningsgebieden te voorzien (in Limburg)? Op welke wijze kadert dit binnen de context van een duurzaam oppervlakedelfstoffenbeleid dat rekening houdt met de inzet van volwaardige alternatieven en import?
2. Wat is de stand van zaken wat betreft de zandontginning op "Donderslagheide" in Meeuwen-Gruitrode en "Grote Heide" (Opglabbeek)?
 - a) Welke procedurele stappen zijn reeds genomen?
 - b) Werd reeds een plan-MER en desgevallend passende beoordeling opgesteld?

- c) Welke procedurele stappen zullen nog ondernomen worden?
 - d) Hoeveel m³ zand zal worden ontgonnen?
 - e) Hoe groot is de te ontginnen oppervlakte?
3. Kan de minister een gedetailleerd overzicht (m³, oppervlakte, ...) geven van de mogelijke locaties voor toekomstige zandontginning in Limburg?
 4. Werd er voorafgaandelijk een behoeftestudie gemaakt? Zo ja, kan de minister deze bezorgen?
 5. Welk voorbereidend traject is er aan deze selectie voorafgegaan?
 6. In welke volgorde zullen deze gebieden ontgonnen worden?
 7. Hoe verhoudt de zandontginning op deze locaties zich met de eventuele aanwezigheid van waardevolle natuurgebieden?
 8. In welke compensaties wordt er per geselecteerd gebied voorzien?
 9. Overweegt de minister om, conform het Grinddecreet, een gelijkaardige compensatieregeling voor natuurgebieden in het kader van zandontginning te ontwikkelen?

ANTWOORD

op vraag nr. 82 van 23 oktober 2017

van **JAN PEUMANS**

1. De Vlaamse Regering keurde op 10 juli 2008 het eerste algemeen oppervlakedelfstoffenplan (AOD) goed. Hierin neemt de bevoorradingsproblematiek van het grove bouwzand, dat geologisch gezien alleen in de provincie Limburg voorkomt, een prominente plaats in omdat het wel degelijk gaat om een waardevolle belangrijke Vlaamse primaire oppervlakedelfstof met hoogwaardige toepassingen in de sectoren stortklaar beton, betonwaren en asfalt. Dit wordt sinds 2010 tweejaarlijks gekwantificeerd bevestigd via het Monitoringssysteem Duurzaam oppervlakedelfstoffenbeleid (MDO). Dit MDO volgt onder meer de inzet van bouwzand voor de Vlaamse economie en samenleving op. De meest recente cijfers hebben betrekking op 2015 en opnieuw blijkt de hoogwaardige kwaliteit van bouwzand uit het feit dat ca. 83 % van de totale behoefte van de bouwsector voor grove zanden omwille van de vereiste kwaliteiten door primaire delfstoffen moet worden ingevuld. Alternatieve grondstoffen kunnen m.a.w. slechts ca. 17% van de totale behoefte invullen en bestaan in hoofdzaak uit gerecycleerde granulaten en uitgegraven bodem. De noodzaak van een voldoende en verzekerde bevoorrading van primair bouwzand voor de Vlaamse economie en samenleving is bijgevolg evident.

De mededeling aan de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 en de startbeslissing van 4 april 2014 werden ingediend door de minister, bevoegd voor de ruimtelijke ordening, en de minister, bevoegd voor de natuurlijke rijkdommen. In de mededeling aan de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 werd toegelicht dat sinds het intekenen van de ontginningsgebieden op de gewestplannen in de jaren zeventig er voor de zandontginningsgebieden tot op vandaag geen structurele aanpassing werd doorgevoerd en dat de confrontatie van vraag en huidige bestaande reserves leidt tot de conclusie dat er tekorten zijn om de zandbevoorrading op middellange termijn veilig te stellen. Deze conclusie werd genomen binnen de context van een duurzaam oppervlakedelfstoffenbeleid dat rekening houdt met de inzet van volwaardige alternatieven. De mededeling van 2013 en de startbeslissing van 2014 gaven m.a.w. uitvoering aan de doelstellingen van het Oppervlakedelfstoffendecreet.

In mijn beleidsnota Omgeving 2014-2019 staan de volgende principes vermeld: maximale zelfvoorziening, voor zover ecologisch en economisch haalbaar, en prioriteit voor het inzetten van alternatieve materialen. Vermits het aandeel van volwaardige alternatieven voor de toepassingen van bouwzand tot op heden beperkt is, Vlaanderen enerzijds over uitgebreide geologische voorraden aan kwalitatief bouwzand beschikt en anderzijds ongeveer 76% (waarvan wel 6% voor strandsuppletie) van de bouwzandbehoefte invult door import van bouwzand, is het aangewezen voor de bevoorrading van onze toekomstige generaties na te gaan in welke mate Vlaanderen haar zelfvoorziening voor bouwzand volgens het concept van duurzame ontwikkeling kan verhogen.

2. Met de startbeslissing van 4 april 2014 is voorbereidend studiewerk gestart met het oog op het aanduiden van bijkomende bouwzandontginningsgebieden in het gebied Donderslagheide en Grote Heide. Deze startbeslissing heeft op zich geen juridische gevolgen, maar betekent in essentie dat de Vlaamse Regering het engagement heeft genomen om de betrokken Vlaamse overheidsdiensten met de initiatiefnemers te laten samenwerken aan een onderzoek om te bepalen of en hoe stappen kunnen worden gezet in het kader van het verzekeren van de bevoorradingszekerheid van bouwzand

door het aanduiden van ontginningsgebieden, onder meer te Meeuwen-Gruitrode en Opglabbeek.

Als uitgangspunt werd beslist dat de betrokken private initiatiefnemers het voortouw zouden moeten nemen in het verdere voorbereidingstraject. In de toen gangbare procedure werd in eerste instantie ingezet op de verfijning van de doelstellingen voor het projectgebied in overleg met een ruime begeleidingsgroep met vertegenwoordigers van alle belanghebbende administraties en overheden. Vanuit de doelstellingen en randvoorwaarden is een college van mer-deskundigen aan het werk gegaan om de milieueffectrapportage op het spoor te zetten. De besprekingen en uitgevoerde vooronderzoeken hebben nog niet geleid tot de start van een formele plan-mer-procedure over een uitvoerbaar ontginningsproject. Een raming van de pakketten zand en de te ontginnen oppervlakte werd dan ook niet begroot.

Er werd beslist om de ontginning als geheel te onderzoeken binnen een te starten procedure voor een complex project op Vlaams niveau. Doel van het complex project is om via de mogelijkheid van ontginning een maatschappelijke meerwaarde te creëren door het realiseren van natuurdoelen in de Speciale Beschermingszone (SBZ) en het opwaarderen van minder hoogwaardige natuur.

3. In het tweede AOD, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 19 december 2014, is bepaald dat in uitvoering van de startbeslissingen van de Vlaamse Regering van 4 april 2014 het nodige wordt gedaan om ca. 30 miljoen m³ bouwzand als bijkomende reserve op te bouwen via bijkomende ontginningsgebieden. In dit AOD2 wordt verder als actie voorzien dat een delfstoffennota 'Zand in Vlaanderen' zal worden opgemaakt om de maatschappelijke vraag naar bouw- en fijnzand te beantwoorden, waarbij het inzetten van secundaire materiaalstromen verder geoptimaliseerd wordt en anderzijds ook de resultaten van het studieproces dat zal doorlopen worden m.b.t. de mogelijke rol van de waterwegbeheerders in de duurzame voorziening in minerale bouwgrondstoffen op en langs het waterwegennetwerk, zal meegenomen worden. Het is in de delfstoffennota 'Zand in Vlaanderen' dat een overzicht zal gegeven worden van eventuele mogelijke locaties voor toekomstige zandontginning in o.a. Limburg.
4. De behoeftestudie wordt sinds 2010 tweejaarlijks uitgevoerd en is terug te vinden in de jaarverslagen van het MDO.
5. In uitvoering van het Oppervlakedelfstoffendecreet van 4 april 2003 was het de bedoeling dat voor het samenhangend oppervlakedelfstoffengebied 'Zand in Limburg' een bijzonder oppervlakedelfstoffenplan (BOD) zou worden opgesteld. Op 13 oktober 2010 keurde het Vlaams Parlement een resolutie goed om de BOD's te schrappen als planfiguur en te vervangen door delfstoffennota's. De besluitvormingsprocedure voor het BOD Zand in Limburg werd bijgevolg stopgezet. Het Oppervlakedelfstoffendecreet en het uitvoeringsbesluit werden ondertussen aangepast. Verschillende gebieden waren in de voorbereiding van het voorontwerp BOD 'Zand in Limburg' opgenomen en werden destijds plan-MER-waardig onderzocht op hun milieueffecten. Hierdoor was er al heel wat studiemateriaal ter beschikking dat een basis vormde voor een verdere afweging van de verschillende potentiële ontginningsgebieden.
6. Indien de startbeslissingen van de Vlaamse Regering van 4 april 2014 om te starten met de opmaak van gewestelijke RUP's voor de aanduiding van bijkomende gebieden voor de winning van bouwzand in de cluster Kaulille-Bocholt en de cluster Meeuwen-Gruitrode en Opglabbeek leiden tot effectieve aanduiding van ontginningsgebied, kan gestart worden met de vergunningsaanvraag om deze gebieden te ontginnen. Deze gebieden kunnen in principe dan gelijktijdig ontgonnen worden. Het is echter wel mogelijk om binnen eenzelfde gebied een fasering van de ontginning op te leggen in functie van onder meer een snellere realisatie van de nabestemming van een bepaald gebied.

7-9. Door het inbedden van een mogelijkheid tot ontginning van delfstoffen in het realiseren van de natuurdoelen van de SBZ en het opwaarderen van minder hoogwaardige natuur, ontstaan er opportuniteiten voor verschillende partners. De milieueffecten ten aanzien van de aanwezige waardevolle natuur moeten in ieder geval onderzocht worden en vormen de randvoorwaarden waarbinnen een eventuele ontginning mogelijk is. Voor de compensaties blijft in ieder geval de bestaande regelgeving van toepassing.

Ook volgens de principes van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen kan ontginning in de voor natuur, landbouw en bos belangrijke gebieden worden onderzocht op voorwaarde dat:

- ze na ontginning structuurondersteunend of structuurversterkend kunnen zijn;
- de omvang van de ontginning voldoende mogelijkheden en garanties biedt met betrekking tot de realisatie van een gepaste nabestemming;
- de omvang van de ontginning de structuur en de functie van de structuurbepalende component niet aantast.

Het is in die optiek dat dit dossier zijn verder beslag zal krijgen.